

Nyolcvan éve született Bibó István

Bibó István 1911. augusztus 7-én született, 1979. május 10-én hunyt el.

Szegeden a piarista gimnáziumban érettségizett 1929-ben. Már diák korában kitűnt értelmességével és jó modorával. Mint cserkész örsvezető, az egyik nagymarosi nyári táborban felfigyelt rá Sik Sándor, akinek a későbbiek folyamán tanártársa lett a szegedi egyetemen.

A szegedi egyetemen végezte a jogot 1929–1933 között, itt ismerkedett meg közelebbről Erdei Ferencsel.

Élete 1945 után kapott újabb lendületet, amikor bekerült a debreceni kormány belügyminisztériumába. Amikor a Belügyminisztérium Budapestre költözött, egy ideig a községi ügyosztálynak lett a vezetője, ahol számos alkalmat adott nekem is, hogy a közigazgatás modernizálása kapcsán – Szolnokra kerülve alispánnak – számtalan új

közseget alapítsunk, minél több önállóságot adva a legtöbbször városokhoz ragasztott településeknek, így elsősorban Jászboldogházának.

Rövid belügyi munkássága után, 1946. június 22-én kinevezték a szegedi egyetemre a politikai tanszék professzorává. Így került vissza Szegedre. Mint professzor, 1946. szeptember 20-án tartotta az alábbi – akkor és most is érdekes és figyelmet keltő – előadást, amelyről a Délmagyarország 1946. szeptember 21-i száma tudósított.

Úgy gondoljuk, szép megemlékezés, ha ezt a cikket eredeti formájában és teljes egészében közöljük.

MAGYARKA ISTVÁN

Hogyan lesz az uriemberből értelmiség?

A magyar középosztálynak – amely még ma is ugyanaz, mint Werbőczy korában – fel kell számolnia egészégtelen osztályzetelemmel!

Bibó István egyetemi tanár érdekes előadása az értelmiség jövőjéről

(Szeged, szeptember 20.) Csütörtök-táborozás. [mögé bujt úri középosztálybeli között.]

(Szeged, szeptember 20.)

Csütörtökön délután az Ady téri egyetem nagy előadótermében dr. Bibó István, a szegedi tudományegyetem politikai tanszékére most kinevezett professzor tartott előadást a Szegedi Egyetemi és Főiskolai Ifjúság felkérésére „Az értelmiség jövőjéről”. Lőkös Zoltán rövid bevezetője után Bibó professzor válaszolt a mai magyar értelmiség helyzetét és foglalkozott azokkal a panaszokkal, amelyek az értelmiségiek részéről elhangzanak. Ezután áttért az európai értelmiség kialakulásának ismertetésére és kifejtette, hogy különösen az Észak-Franciaországban és az azt környező államokban kialakult értelmiségi réteg legközelebbi rokona nem az uriember, hanem a szakmunkás, az ipari dolgozó. Itt az értelmiségi valóban szellemi dolgozóvá vált.

Magyarországon is a 14–15. századig ez volt a fejlődés iránya, de lassan kialakult a nemesség és a jobbágyság ellentéte. A Dózsa-felkelés idején jelenik meg szervezeten az a társadalmi réteg, amely a magyar középosztálynak elhelyezkedése szempontjából történeti előzménye, mégpedig a *köznelemesség*. Ez a réteg a legnagyobb mértékben tartja az érdekközösséget

minden olyan hatalommal, amely az alsó társadalmi rétegeket mozdulatlanlanságban, kiszolgáltatottságban akarja tartani. Ez a réteg a nemzeti ügyét zajos, de nem hatékony módon magáévá teszi, de a döntő pillanatokban nem a jobbágyokkal, hanem a főurakkal való szolidaritást választja. Ez a réteg Werbőczy korától kezdve mindenfajta nemzeti öncsalásnak, tömjénezésnek a termőterülete. Ez a középosztály magában még nem értelmiség, azonban minden fajtájú értelmiség, amely Magyarországon megjelenik, bármilyen jogász, orvosi vagy más szakszerű szerepekben, mégis ebben a rétegben találja meg környezetét és társadalmi meghatározóját.

Ez a középréteg a szabadságharc után, a jobbágyság megszűnésével nevet változtat és most már *urienembernek* hívják – folytatta előadását Bibó professzor. – Helyzete azonban ekkor sem változott. A gazdasági alap kicsúsásával mindjohabban közeledni igyekszik a modern társadalomban nagyobb lehetőséget mutató értelmiségi feladatok ellátásához. Az urienember tehát formailag kezdett átalakulni értelmiséggé. Az 1918-as összeomlás után ismét újabb átkeresztelési műveletet hajtott végre magán ez a réteg, és nem urienembernek nevezte magát, hanem

keresztény középosztálynak. Helyzete megint ugyanaz maradt. Az irredevencia, revizionista, nemzeti sérelmeken rágódó politikája és ezen a címen az ország társadalmi alapjainak megmerevítése éppen olyan nemzeti öncsalás volt, mint amit azelőtt a közjogi sérelmek és függetlenségi handabandák terén véghezvitt. A felszabaduláskor 1944-ben az a fajta keresztény középosztály a nemzeti élet ösztöneit és életérdekeit megismerni nem tudó politikájával katasztrófába jutott. Ez a fordulat újabb átkeresztelésre kényszerítette ezt a réteget, és így nem keresztény középosztálynak, hanem *szakszerű értelmiségnek* hívja magát. Az a gyanúm azonban – tette hozzá Bibó professzor –, hogy még ma is ugyanaz, mint Werbőczy korában.

A mindvégig nagy érdeklődéssel kísért történeti visszpillantás után részletesen kitért a kiváló előadó azokra a tennivalókra, amelyek az igazi magyar értelmiségre ma várnak. Kifejtette, legelső feladatunk

A Kossuth Rádió szerdán 14.05-kor „Az igazi út keresése” címen, csütörtökön pedig „Bibó István tegnap és ma” címen 22.30-kor tart előadást a kiváló történésről és politológusról és emlékezetes évforduló alkalmából.

kell, hogy legyen *szétvágni azt a beteg összekapcsolódást, amely a valódi értelmiségi szerep és a magyar úri, köznemesi, keresztény középosztályi középréteg között van. Érdekelletét kell támasztani a középosztályon belül az igazi értelmiségi és az értelmiségi pajzs mögé bujt úri középosztálybeli között.*

Végül szembeszállt azzal az állítással, hogy az értelmiségiek külön osztályt alkotnak. Az *értelmiségnek éppen az a kötelessége, hogy az osztályszellemet magában felszámolja, saját magában kiirtsa a középosztályt és merjen bátran beleolvadni – szakszerűségi értékeit sokkal erősebben érvényesítve –, az emberi méltóságot adó szabad emberek egységes társadalmába.*

Dr. Bibó István rendkívül érdekes, nagy jelentőségű előadását *Penczi András* köszönte meg az egybegyűlt nagyszámú közönség lelkes tapsa után.

*

Grafológia a történelemkutatásban

Európában a XVII. század óta könyvek, tanulmányok tartják számon azt, hogy a *levélíró jellemére, egész karakterére következtetni lehet kézírásából*. Ez segíti a kézirat azonosításokat, de ezen túlmenően hozzájárul az életrajzi kérdések tisztázásához, az alkotó személyiség egész életének megvilágításához is. Mivel a történeti grafológia 1–2 év tőrrel meg tudja határozni a kéziratokat papírra vető személyek életkorát, így az írásművek kronologizálásában is jelentős segítséget adhat.

Magyarországon *Rákosné Ács Klára* az, aki az MTA Történettudományi és Irodalomtörténeti Intézetének felkérésére több író és történelmi személyiség kézíratait elemezte. Figyelemre méltó *Benda Kálmán* történész megállapítása, aki a következőket írta: „*Munkánk során egyszer sem fordult elő, hogy a pszichografológia megállapítása az eddigi történelmi ismeretekkel ellentétes eredményre jutott volna. Így hitelt adhatunk az írásanalízisnek olyan esetekben is, amikor azok túlmennek eddigi ismereteinken.*”

Rákosné Ács Klára 1970-ben íráselemzést készített a korai Csokonai-versekét őrző Zöld kódex műveinek időmeghatározásához. Közreműködött Ady, Jókai, Vajda János életrajza és kérdéses szövegek felderítésében. Tanulmányozta zárkózott, rejtélyes életű nagy orientálistánk, Kőrösi Csoma Sándor szanszkrit–magyar szójegyzékét. Rudolf trónörökös angol nyelvű életrajzához szakvéleményt kért tőle a tragédia valóságának feltárásához. 1977 tavaszán az orvostudományi konferencia felkérésére Semmelweis Ignác kéziratát elemezte, ami érthető módon heves érzelmet váltott ki, hiszen Semmelweis Ignác halála némileg kényes kérdés, ma sem kellemes Magyarországnak. A grafológiát pártoló történészek viszont azt mondják: *a tudomány csak úgy képes fejlődni, ha lehetőség nyílik arra, hogy ellentétes vélemények is megküzdhessenek egymással.*

1985 tavaszán újabb éles vitát keltő szenzációt jelentett Rákosné Ács Klára *Vallanak a betűk* című kötetének megjelenése a Magvető kiadásában. A könyvben a történelmi személyiségekről készített elemzések többsége megegyezett a kutatók korábbi ismereteivel, esetenként azonban *meglepető következtetéseket is tartalmazott*, megkérdőjelezve már lezártnak vélt kérdéseket. Ennek köszönhetően azonnal jelentkezett a kritikai ellenvélemény, olykor bizony nyomdafféket nem tűrő hangnemet használva. Sokan tehát még ma sem ismerik el nálunk a grafológiát tudományként – lélekfizikáról, sarlatánságról beszélnek, eredményeit bizonytalannak tartják. Hogy mi lehet ennek az oka, arra Rákosné Ács Klára így válaszol:

– Sokan sajnos szélhámoskodásra, jóvendülésre használják, a könnyű megélhetés eszközeként próbálják alkalmazni a grafológiát. Tehetik, mivel az írástanulmányozás könnyű megközelíthetősége miatt, mindig népszerű volt.

Amíg minden más mozgás mulékony és nehezen mérhető, az írás önmagát regisztrálja. Így mindig rendelkezésre áll – még az avatatlanok számára is. Megfelelő tudás, tehetség, és kontrollált tapasztalat nélkül aztán valóban bizonytalan eredményekhez vezetnek az elemzések. Valójában a grafológia a pszichológia egyik ága, ezért is kapta a pszichografológia nevet. Semmi köze a jósláshoz vagy a horoszkóphoz. Hozzásegíti az embert, hogy önmagát megismerje, de ezt a szerepet csak akkor töltheti be, ha szigorúan tudományos eszközökkel és módszerekkel együttműködik a többi tudománnyal a babona, a kuruzslás és egyéb sötét csalások ellen. Ami a tudományos jegyeket illeti:

– A grafológia *kristálytisztá tudomány, mint a matematika*. Az írás nemcsak kézírás, hanem „agyírás” is, melyet befolyásolnak a kéz célirányos mozgásainak egyéni színezetét adó expresszív neurális impulzusok. Így az elemzésből nemcsak a beidegződött, állandósult jellemvonásokra lehet következtetni, hanem az író személy pillanatnyi lélektani állapotára, pszichológiai mikroklímájára is. Az írás nemcsak kifejező, hanem projektív jelleggel is rendelkezik, így sokat feltárhat a személyiség tudattalan konfliktusaiából. Ezeknek a vizsgálati eredményeknek a szintetizálásából áll össze a teljes kép. Az írásban nemcsak a vonalvezetésnek, a betűformálásnak és a jeleknek van szimbolikus értéke, hanem az egészről összeálló képeknek, az írás egész struktúrájának. És a jó diagnosztika az egyes tüneteket mindjárt összefüggésükben látja, a tünetcsoportok rendszerében.

Rákosné Ács Klára és az őt támogató történészek, szerkesztők néhány évvel ezelőtt letettek egy könyvet az asztalra. Az ellentétborral a mai napig sem tudtak közösen és békésen megegyezni abban, hogy a grafológia hogyan és meddig tud segíteni élő és holtak megítélésében. Érthető tehát, hogy ezúttal a szerző óvatossabb volt, és a Magvető kiadónál megjelenésre váró kötetében a *ma élő politikusok és ismert személyiségek kézírásairól készített elemzéseket* az érintettek jóváhagyásával adja majd közre. Remélhetőleg a kiadó nem késlekedik tovább, hiszen a könyv bizonyára ezúttal is nagy érdeklődésre tarthat majd számot.

GYÓRI M. HAJNAL

Amerikai megoldás?

Lakások – „mérsékelt jövedelműeknek”

A CHF 1952 óta működik, profitérdekeltség nélkül. Magán-szervezet, amelynek célja, hogy *különléte formákban támogatást nyújtson szövetkezeti lakások építéséhez és kommunális fejlesztésekhez. Több mint 80*

Washingtonból jött Szegedre a CHF, vagyis a Cooperative Housing Foundation (Lakásszövetkezeti Alapítvány) két vezetője: Mrs. Judith A. Hermanson alelnök, a CHF európai, afrikai és közkeleti ügyeinek regionális igazgatója, és Mr. Michael Doyle, a közép-amerikai ügyek regionális igazgatója. Afelől tájékoztattak, miképpen segíthetnének a lakásgondok enyhítésében.

lakásépítés, lakáshoz jutás szinte reménytelen helyzetét változta:

– Jól tudjuk, hogy a lakásépítés területén korábban jelentős szerepet vállalt intézmények: az önkormányzat és az OTP különféle okokból ugyan, de leálltak az építésekkel. Jövőre egyetlen szociális bérlakás sem épül – a várakozó családok, igénylők száma háromszézer.

Az adható önkormányzati támogatás – pénz híján – minimális: 150 ezer forint az első lakáshoz jutók segítségére, de az önerős építkezők sem kaphatnak két-háromszézer forintnál többet.

A lakásszövetkezetek – kamatoztól és költségektől – kényszerűségből felszórólt árait egyre kevesebben tudják megfizetni: *ma 34–37 ezer forintba kerül egy négyzetméternyi panellakás.*

Az önkormányzati törvényvel 22

ezer bérlakás tulajdonjogát kapta meg a város. Ez óriási teher, hiszen a sok éven át elmaradt felújítások összege már tízmilliárd forintba halmozódott fel.

Mégis meg kell kísérelni, hogy ebben a nehéz helyzetben is tegyünk valamit. Most a CHF képviselőivel közösen keressük azokat az utakat, amelyek kivezetnek a kátyúból. A CHF az itteni tapasztalatokat megvizsgálva *modelleket dolgoz ki a feladatok megoldására. Ázsiában, Közép-Amerikában, Afrikában már sikerrel jártak.*

A közép-európai változások lehetővé tették, hogy Lengyelország után hozzánk is eljőjenek. Olyan magyar városokban néznek körül, ahol lehetségesnek látszik az eredményes működés. Szeged lehet a *modellkísérlet egyik helyszíne*, hiszen itt minden jellemző problémacsoport jelen van. Az elképzelések középpontjában az a bizonyos „*középréteg*” áll, amely megbízható módon vissza tudja fizetni a CHF által folyósított, kedvezményes kamatozású kölcsönt.

NYILAS PÉTER

Érseki rangon a gyulafehérvári egyházmege

„*Ceausescu bukása után az erdélyi püspökök többször is betérjették kérésüket a Vatikánba, hogy a pápa emelje érseki rangra a gyulafehérvári egyházmeget*” – tájékoztatta az MTI-t Rosdy Pál, a Magyar Kurír főszerkesztője kedden, annak kapcsán, hogy *II. János Pál pápa eleget tett a püspökök kívánságának*. Mint elmondta: a gyulafehérvári egyházmege – amely egyike a Szent István alapította tíz egyházmegeének – a bukaresti érsekség alá volt rendelve 1927 óta. Az egyházmege érseki rangra emelése „igazi ügy” volt, szót emelt érte a Magyar Katolikus Püspöki Kar, a vatikáni magyar diplomácia is hozzájárult „felvilágosító munkával”, és még a református *Tőkés László* is szót róla, amikor II. János Pálnál járt. A vatikáni döntés gesztus az egész magyarság számára, de elsősorban az erdélyi lelkipásztorkodást kívánja segíteni. Egy érsekség érseki tartománnyal is rendelkezik, így várható, hogy a magyarok lakta más katolikus egyházmegeket is Gyulafehérvár felügyeleti joga alá rendelik. (MTI)

A „konvertibilitás” első napja

A román állampolgárok hétfőn 40 évnyi mesterséges árfolyam-szabályozás után *először vásárolhattak szabadon keményvalutát, piaci áron*. A pénzügy vezetői azt remélik a lej belső konvertibilitásának megvalósításától, hogy elvezet a teljes konvertibilitáshoz s meggyorsítja a piacgazdaság kiépülését. Az AP jelentése szerint a konvertibilizálás *nem ment zökkenőmentesen*: néhány bank ugyanis még a régi, nem piaci árfolyamokkal dolgozik, régi szabályok alapján, miközben az újonnan létrehozott pénzváltó irodák a volt feketepeciaci árfolyamon váltják a pénzt (1 dollár = 225 lej). Illetékesek szerint a *feketepiac szabadon keményvalutát, piaci áron* mindig magasabb árfolyamon vált, mint a hivatalos pénzváltó helyek, továbbá mert az emberek még mindig jobban bíznak benne, mint az új rendszerben. Hivatalos és nem hivatalos pénzváltóhelyeken egyelőre közös gondot jelent az, hogy az elméletileg naponta többször is változó árfolyamot kevesen ismerik s a „change”-előlk legtöbbszörben az újonnan létrehozott pénzváltó találmakra rögzítik valutáik árát.